

Таким чином, хоча й законом чітко не передбачено право нотаріуса на застосування аналогії, однак умови правової реальності, в тому числі й судова практика, свідчать про необхідність застосування аналогії нотаріусом як суб'єктом правозастосування в своїй діяльності задля ефективного та належного захисту, а також недопущення порушення прав та законних інтересів осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Про нотаріат*. (1993). Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/ed20201201#n717>
2. *Сімейний кодекс України*. (2002). Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#n292>

*Приленський Ігор Генріхович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПОВІТРЯНИМ ТРАНСПОРТОМ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Перевезення саме повітряним транспортом набувають все більшого поширення як у нас в країні, так і за кордоном. Така Популярність зазначеного виду перевезень обумовлена, в першу чергу, великою, порівняно з іншими видами транспорту, швидкістю, можливістю доставити пасажирів і вантаж в місця призначення, що є недоступними для інших видів транспорту.

Перевезення повітряним транспортом здійснюється на приватних засадах, виходячи з принципів свободи волі сторін, свободи укладання договору і формування його умов, але з урахуванням імперативів безпеки.

З огляду на це, законодавче регулювання договорів перевезення мало і має певну специфіку непридатну іншим цивільно-правовим інститутам. Тобто, окрім Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], повітряні перевезення, регулюються і зазначаються у Повітряному кодексі України (далі – ПК України) [2], а також міжнародними актами, зокрема Варшавською конвенцією для уніфікації деяких правил міжнародних повітряних перевезень 1929 р. [3], що ратифіковані та діють як на території України, так і за її межами.

Слід зазначити, що ПК України має комплексний характер і містить приватно-правові і публічно-правові норми, які регулюють відносини щодо контролю з боку держави за повітряними перевезеннями.

Слід зазначити, що відносини перевезення виникають за наявності потреби у переміщенні об'єктів або людей транспортним засобом. Вони врегульовані спеціальними правовими нормами, а отже мають зобов'язально-правовий характер.

Транспортне зобов'язання має ряд особливостей. По-перше, воно повинно бути товарним і мати еквівалентно-оплатний характер.

В силу виникаючого зобов'язання з перевезення перевізник зобов'язується доставити вантаж та пасажирів у вказаний пункт призначення, а відправник вантажу, пасажир, інша особа зобов'язується виплатити винагороду за надані транспортні послуги (тобто здійснити провізну плату).

Визначено, що підставою для виникнення зобов'язальних відносин по перевезенню є договір. Відповідно до ст. 60 ПК, повітряні перевезення виконуються на підставі договору перевезення. Разом з тим, ПК не дає визначення договору перевезення повітряним транспортом.

Даний договір належить до двосторонніх договорів, оскільки його зміст становить сукупність прав та обов'язків сторін. За юридичними ознаками договір перевезення пасажирів і багажу повітряним транспортом є двостороннім, консенсуальним і реальним, відплатним.

Договір повітряного перевезення це угода щодо транспортування товарів повітряним транспортом, у тому числі період, коли товари перебувають під контролем повітряного перевізника. Правом на здійснення господарської і комерційної діяльності в галузі авіації може володіти кожна юридична або фізична особа, яка займається експлуатацією, технічним обслуговуванням, ремонтом, виробництвом, розробленням та іншою діяльністю у сфері авіаційної техніки й одержала ліцензію. Що стосується консенсуальності та реальності договору, то у випадку перевезення пасажирів він є консенсуальним, оскільки вважається укладеним з моменту досягнення згоди між сторонами, що посвічується видачею пасажиру квитка. При перевезенні багажу договір є реальним, оскільки договір набуває чинності з моменту здачі багажу перевізникові. Як будь-який з договорів перевезення, договір перевезення пасажирів і багажу повітряним транспортом є оплатним, оскільки одним із обов'язків пасажирів є оплата послуг з перевезення.

Однією із сторін будь-якого договору повітряного перевезення є повітряний перевізник.

Визначення поняття «перевізник» є важливим науковим та практичним завданням як на міжнародному рівні, так і у вітчизняному законодавстві. Визначення повітряного перевізника закріплено в ПК, Правилах повітряних перевезень вантажів [4], Правилах повітряних перевезень пасажирів і багажу [5].

Залежно від об'єкту перевезення, другою стороною договору повітряного перевезення може бути відправник або пасажир.

Відправниками вантажів можуть бути як юридичні так і фізичні особи, яким вантаж належить на праві власності, повного господарського відання, оперативного управління чи на іншій правовій підставі.

У договорі повітряного перевезення пасажирів і багажу другою стороною виступає пасажир. Згідно розділу 3 Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу пасажиром є особа (за винятком членів екіпажу), що перевозиться повітряним судном за згодою перевізника згідно з договором перевезення, а багажем вважаються предмети, майно та інша особиста власність пасажирів, які є необхідними для особистого користування, комфорту чи для забезпечення зручностей у зв'язку з його подорожжю.

Тобто особливістю такого договору є те, що в якості особи, яка отримує послугу виступає виключно фізична особа.

Але слід зазначити, що порівняно з іншими видами транспорту, законодавством, окрім загальних вимог щодо необхідного обсягу дієздатності для укладення договору повітряного перевезення, до пасажирів пред'являються особливі вимоги. Недотримання цих вимог може бути підставою для перевезення. Так, відповідно до п. 11.3. Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу, перевезення дітей без супроводу, недієздатних осіб, вагітних жінок або хворих осіб, або інших осіб, які вимагають спеціальної допомоги, має здійснюватися лише після попереднього одержання дозволу перевізника. Вік пасажирів, згідно з пп. 2 п. 11.1. вказаних Правил, також може бути підставою для відмови у наданні послуги по перевезенню.

Також перевізник може відмовити пасажирів у продажу білету у випадку відсутності вільних місць.

Щодо суб'єктного складу договору повітряного перевезення, то уваги заслуговує правовий статус вантажоодержувача. Вантажоодержувач і відправник можуть збігатися у одній особі або бути різними.

У другому випадку, беззаперечним є той факт, що в договорі перевезення вантажу беруть участь принаймні три учасники: перевізник, відправник і вантажоодержувач.

Виправданою є позиція, що договір перевезення вантажу повітряним транспортом є договором на користь третьої особи, якою виступає вантажоодержувач.

Договір повітряного перевезення є лише різновидом договору на користь третьої особи, в якому внаслідок специфіки транспортної галузі, правове становище вантажоодержувача є особливим. Відповідно, характеризуючи суб'єктний склад договору перевезення вантажу повітряним транспортом доцільно використовувати термін «учасники договору», який є ширшим ніж термін «сторони договору» і охоплює коло осіб відсутність активних дій з боку яких призвела б до неможливості укладення або належного такого виконання договору.

Відповідно до ч. 1 ст. 60 ПК, кожний договір повітряного перевезення та його умови посвідчуються документом на перевезення, який видається авіаційним підприємством або уповноваженими ним організаціями чи особами (агентами). Такими документами, зокрема, є авіаквиток (при перевезенні пасажирів), багажна квитанція (при перевезенні багажу), вантажна накладна (при перевезенні вантажу).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №40-44. Ст. 356
2. Повітряний Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.356.
3. Про приєднання України до Конвенції про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень: Закон України від 17.12.2008 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 15. Ст.201.
4. Правила повітряних перевезень вантажу: наказ Міністерства інфраструктури України № 728 від 30.11.2012 року. *Офіційний вісник України* від 25.01.2013. № 4.
5. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу»: Наказ Державної авіаційної служби України № 1239 від 26.11.2018 року. *Офіційний вісник України* від 25.03.2019. № 18. Ст.625